

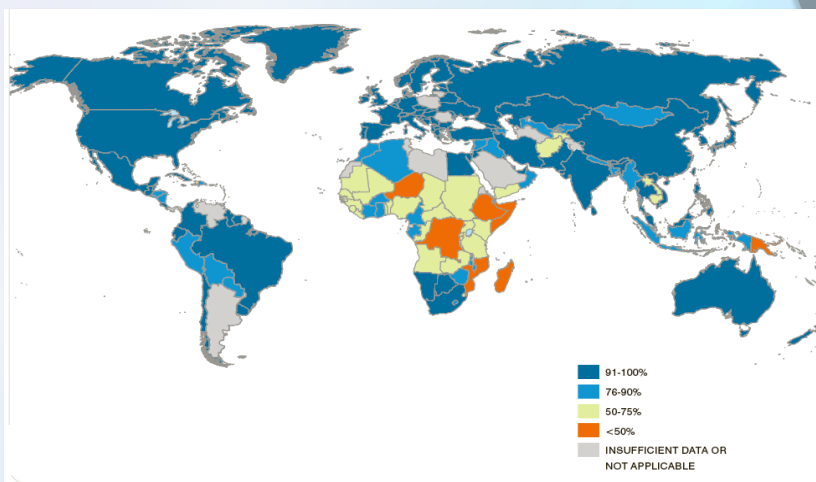
Министарство пољопривреде и
заштите животне средине
Републичка дирекција за воде

СТРАТЕГИЈА УПРАВЉАЊА ВОДАМА НА ТЕРИТОРИЈИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Душан Добричић, дипл. инж.

ЗНАЧАЈ ВОДЕ У СВЕТУ

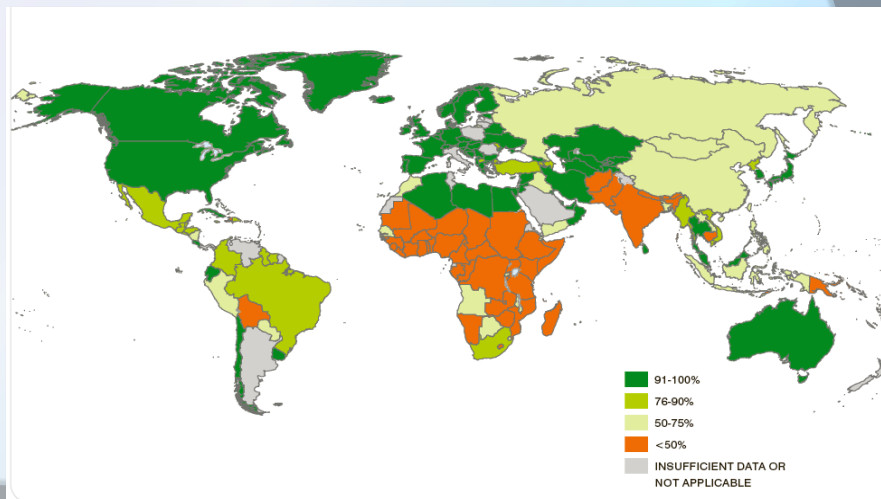
ПРОЦЕНАТ СТАНОВНИШТВА КОЈЕ ИМА УНАПРЕЂЕНО
СНАБДЕВАЊЕ ВОДОМ 2010. ГОД.
[УНИЦЕФ И СВЕТСКА ЗДРАВСТВЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА (2012)]

ЗНАЧАЈ ВОДЕ У СВЕТУ

ПРОЦЕНАТ СТАНОВНИШТВА СА УНАПРЕЂЕНОМ САНИТАЦИЈОМ 2010. ГОД.

[УНИЦЕФ И СВЕТСКА ЗДРАВСТВЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА (2012)]

УПРАВЉАЊЕ ВОДАМА

Главна ограничења у земљама у транзицији:

- Производни јаз транзиционих економија;
- Повећање дугова;
- Потреба да се изведе већи број капиталних пројеката него што је уобичајено (посебно случај у сектору вода);
- Често значајно слабљење капацитета државних служби ангажованих у управљању водама;
- Често пропадање или распад научних и стручних институција и организација у области вода.

Ако је циљ стриктно придржавање брзог постизања одрживости (нпр директивама ЕУ), онда су потребна изузетно велика улагања, која често далеко превазилазе способност државе да припреми капиталне пројекте у:

- институционалном,
- организационом и
- финансијском смислу.

ОСНОВНИ ФАКТОРИ РАЗВОЈА СЕКТОРА ВОДА

Четири главна фактора:

- Снага националне економије
 - Доступност водних ресурса
 - Будуће (садашње) климатске промене
 - Улагање у научноистраживачку делатност (знање)
 - Ефикасно управљање (интерни оквир и капацитети)
- Спољни фактори

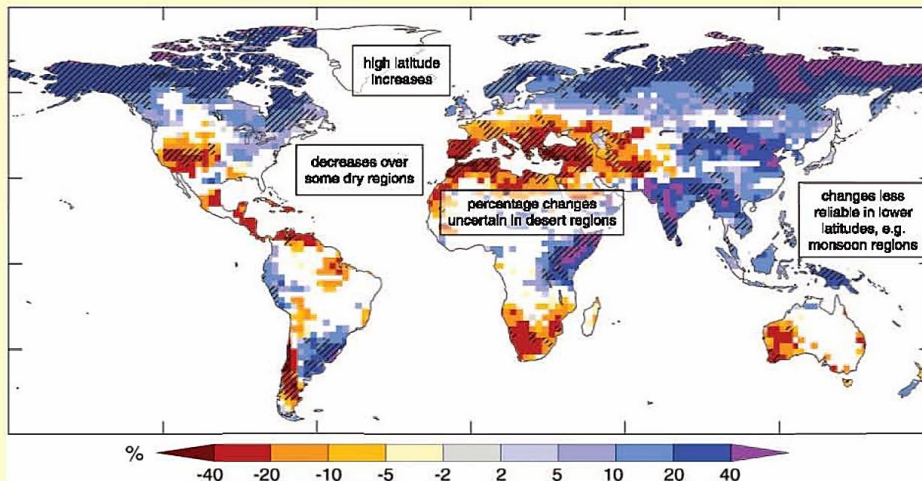
Унутрашњи фактори

УПРАВЉАЊЕ ВОДАМА ЦЕНЕ ВОДЕ ЗА ПИЋЕ У РАЗЛИЧИТИМ ЗЕМЉАМА

ДРЖАВА-ГРАД	Цена воде за пиће (€/m ³)	Цена за отпадну воду (€/m ³)	Укупна цена воде (€/m ³)
Мађарска- Будимпешта	1.697	0.762	2.459
Словенија-Љубљана	0.750	0.469	1.219
Румунија-Букурешт	0.978	0.218	1.196
Хрватска – Загреб	1.122	0.755	1.877
Бугарска – Софија	0.608	0.153	0.761
Србија – Београд	0.397	0.161	0.558
БИХ – Бања Лука	0.419	0.501	0.920
Црна Гора – Х. Нови	0.910	0.160	1.070

ГЛАВНИ СПОЉНИ ФАКТОРИ КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ

Projections and model consistency of relative changes in runoff by the end of the 21st century

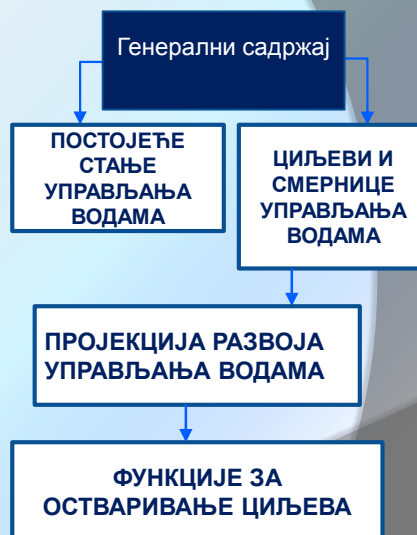

Large-scale relative changes in annual runoff (water availability, %) at the end of the 21st century relative to 1980-1999. Values represent the median of 12 climate models using the SRES Scenario A1B

СТРАТЕГИЈА УПРАВЉАЊА ВОДАМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Стратегија је документ на основу којег ће се спроводити реформе у сектору вода, у циљу достизања потребних стандарда у управљању водама, укључујући и организационо прилагођавање и системско јачање стручних и институционалних капацитета на националном и локалном нивоу.

Опредељења и циљеви утврђени овим документом представљају основ за израду Плана управљања водама на сливу Дунава на територији Републике Србије и планова управљања водама на водним подручјима.

Оцена постојећег стања

Предности:

- Традиција у области вода дуга преко двеста година.
- Више од 90% територије Србије налази се у сливу реке Дунав.
- Изграђена је водна инфраструктура у значајном обиму (процењена вредност око 14 милијарди €, за услов да се изградња сада врши).
- Спремност водопривредних предузећа да се и даље ангажује на оперативном спровођењу послова водне делатности.
- Постоји квалитетно језгро у научноистраживачкој, планерској, пројектантској и другим областима, као нуклеус будућег развоја сектора вода;
- Бројни технички и други факултети пружају задовољавајући ниво знања и уз осавремењене програме и методе наставе, укључујући и последипломске студије, могу да обезбеде још квалитетнији стручни и научни кадар

Оцена постојећег стања

Недостаци

- Улагања у сектор вода су значајно смањена (око 300-350 милиона евра), што је вишеструко ниже од потребног обима.
- Цена комуналних услуга водоснабдевања и канализације насеља.
- Висина накнада за воде се утврђује у односу на инфлацију.
- Недовољна инвестициона активност, учинили су сектор вода акутно и хронично угроженим у погледу:
 - заштите од вода: поплаве на водотоцима са равничарским карактером, бујичне поплаве, ерозија,
 - квалитета воде за човекову употребу и заштиту квалитета вода,
 - несташнице воде и др.
- Одржавање објеката и система је неодговарајуће.
- Пословима из области вода баве се, поред матичног, и друга министарства.
- Капацитет Републичке дирекције за воде је недовољан да одговори свим обавезама прописаним Законом о водама и другим законима.
- Територијална подељеност на три јавна водопривредна предузећа.
- Мало пројеката у области вода припремљено је на начин који омогућава тражење средстава на међународном плану.
- Фазе планирања, припреме и реализације инвестиционих пројеката захтевају спровођење бројних процедура.
- Мониторингом површинских и подземних вода не обезбеђује се довољан фонд података за рационално и ефикасно управљање водама и испуњавање прописа ЕУ у области вода.
- Не постоји довољна укљученост научно-истраживачких организација у послове од посебног значаја за управљање водама.

Избор концепта управљања водама се базира на следећем:

- водна инфраструктура је значајно девастирана, до мере повећаног ризика од природних непогода, угрожавања квалитета коришћене воде и др.
- систем управљања водама (капацитети, легислативни и економски оквир, функције и др.) је потцењен и неодговарајући.
- систем управљања водама мора бити прилагођен повећаним ризицима и потребама, али и захтевима ЕУ у погледу хармонизације легислативе, техничког и економског приступа управљању водама и обезбеђењу кохерентне стратегије у овој области.
- за унапређење стања у сектору вода неопходно је постепено повећање обрта са садашњих 300-350 милиона € на око 1 милијарду €, при чему инвестициона улагања морају бити најмање 5 пута већа од садашњих; имајући у виду велику задуженост земље, значајније задуживање у области вода није прихватљиво.

Концепт интегралног управљања водама

Постизање интегралног управљања водама, односно усклађеног водног режима на целој територији Републике Србије и обезбеђење таквог управљања водама којим се постижу максимални економски и социјални ефекти на правичан и одржив начин и уз уважавање међународних споразума представља дугорочни стратешки циљ, за чију реализацију је потребно значајно време (више од две деценије, уз одговарајући приступ) и изузетно велика улагања (око једне милијарде €, на годишњем нивоу).

МЕРЕ ЈАЧАЊА СИСТЕМА УПРАВЕ РАДИ ПОСТИЗАЊА ПОТРЕБНЕ СПОСОБНОСТИ И АДАПТИВНОСТИ ДРЖАВЕ

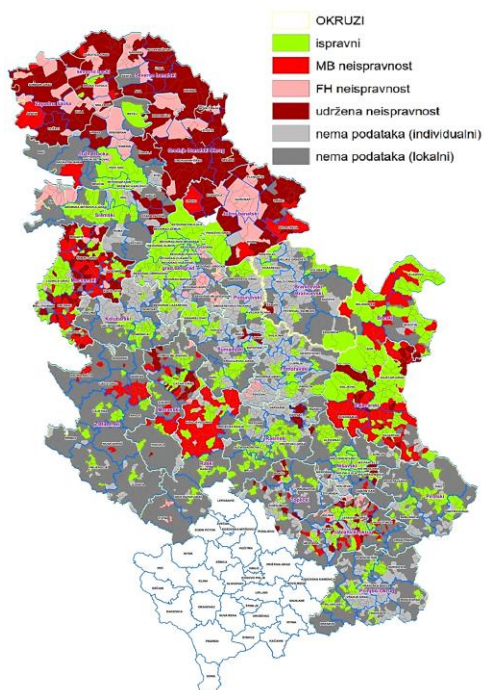
- комплетирање легислативе и унапређење у области припреме инвестиција;
- значајно ојачање капацитета органа управе и других институција надлежних за управљање водама на централном и локалном нивоу управљања водама;
- повећање прихода сектора вода кроз постепено успостављање економске цене воде и услуга и укључење приватног сектора у инвестиционе активности;
- повећање прихода из водних накнада и њихово искључиво коришћење у сектору вода;
- повећање способности у управљању водама, кроз ефикасно спровођење текућих активности, одржавање система и инвестирање;
- повећање капацитета стручних и научних институција и њихово веће повезивање са органима управе и другим релевантним институцијама.

БАЗА ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ВОДА

- вода је незаменљив, обновљив ресурс који је услов квалитетног функционисања и развоја једног друштва и услов опстанка природног окружења и читаве људске заједнице, а управљање водама и водном инфраструктуром представљају национални интерес и обавезу;
- воде су природно богатство и у својини су Републике Србије и не могу се отуђити из јавне својине, већ се на њима може стећи концесија или право коришћења;
- водама се мора управљати интегрално, на принципу одрживог развоја, а територија Републике Србије представља јединствен водни простор за управљање водама;
- јавно водоснабдевање представља јавни интерес и има приоритет над свим осталим облицима коришћења воде;
- заштита вода и заштићених области представља јавни интерес и један је од државних приоритета који се мора одвијати под надзором надлежних државних институција;
- ризик од штетног дејства вода не може се у потпуности елиминисати, већ се само може смањити на друштвено и економски прихватљиву меру, а однос према заштити од вода мора се мењати, у смислу разграничења друштвене и индивидуалне одговорности;
- институционални оквир мора омогућити управљање водама са јасно разграниченим надлежностима појединих органа управе и других субјеката, уз неопходну координацију у области планирања и инвестирања;

БАЗА ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ВОДА

- стабилно финансирање и пословање на принципу самофинансирања;
- изградња водне инфраструктуре мора се вршити из различитих извора финансирања;
- формирање посебних инвестиционих центара;
- одржавање водних објеката по техничким стандардима и нормативима;
- право на информисаност и непосредно учешће јавности у креирању планова;
- интензивнија сарадњу са научно-истраживачким организацијама и институтима и рад на унапређењу извођачких, пројектантских, услужних и других капацитета на државном и локалном нивоу;
- припрема пројеката – приоритетно.

ЦИЉЕВИ, КОРИШЋЕЊЕ ВОДА

СТАЊЕ ПО ОБЛАСТИМА СЕКТОРА ВОДА

Коришћење вода

- снабдевање становништва водом
- наводњавање
- ИТД.

ИСПРАВНОСТ ВОДЕ ЗА ПИЋЕ

Критеријум:

- Микробиолошки неисправни > 5%
- Физикохемијски неисправни > 20%

ЦИЉЕВИ, КОРИШЋЕЊЕ ВОДА

Коришћење вода – Снабдевање водом становништва

- повећање степена обухваћености јавним водоводним системима са садашњих 81% на 93% на крају планског периода;
- обезбеђење стабилног снабдевања водом захтеваног квалитета, уз смањење ризика од прекида снабдевања водом у екстремним и ванредним условима;
- смањење нефактурисаног дела воде у јавним водоводним системима на ниво од око 25%;
- рационално коришћење воде, уз постепено достизање економске цене воде;
- заштита изворишта (утврђивање зона санитарне заштите), истраживања, заштита и очување водних ресурса;

ЦИЉЕВИ, ЗАШТИТА ВОДА

Заштита вода

- успостављање и контрола примене прописа о забрани испуштања отпадних вода са садржајем загађујућих супстанци изнад прописаних вредности;
- доношење и спровођење Плана заштите вода од загађивања и успостављање мониторинга површинских и подземних вода, према одговарајућим програмима и правилницима.
- развој комуналне инфраструктуре и ППОВ (реконструкција постојећих и изградња нових), у насељима већим од 2.000 становника (обухват око 85% становништва);
- смањење уноса загађења из индустријских постројења, предтретманом отпадних вода до прописаног нивоа;
- уклањање дивљих депонија чврстог отпада првенствено из заштићених области, прибавља водотока са неповољним хидролошким режимом и др. и санација постојећих и изградња нових у складу са одговарајућом стратешком и планском документацијом;
- смањење уноса загађења из расутих извора, односно са пољопривредног и шумског земљишта, са саобраћајница и из насеља мањих од 2.000 становника;
- смањење притисака на квалитет подземне воде, формирањем, праћењем и одржавањем зона санитарне заштите изворишта воде за пиће;
- очување и достизање доброг квантитативног статуса подземних вода, ради обезбеђења довољних количина воде задовољавајућег квалитета за постојеће и будуће потребе свих легитимних корисника;

Актуелна правна и институционална решења

ФИНАНСИРАЊЕ УПРАВЉАЊА ВОДАМА И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

Финансирање

- ▲ Основ за стабилне изворе финансирања обезбеђује се одговарајућим законским и институционалним решењима, којима се утврђују извори и обим потребних средстава, надлежности и механизми наплате, обвезници плаћања.
- ▲ Управљање водама може се финансирати из следећих извора:
 - ▲ цене воде (недовољна, покрива оперативне трошкове);
 - ▲ средстава буџетског фонда за воде Републике Србије и буџетског фонда за воде аутономне покрајине, тј. средства од накнада за воде, средства од накнада за загађивање (до 2009. просечно око 70 мил € годишње, 80-90% од накнада);
 - ▲ ИПА фондова Европске уније (у претходном периоду највише за заштиту вода);
 - ▲ изворних прихода јединица локалне самоуправе (првенствено од накнаде за уређивање грађевинског земљишта, за изградњу и одржавање комуналних објеката);
 - ▲ сопствених средстава инвеститора;
 - ▲ донација и осталих средстава (кредити банака које се баве финансирањем инфраструктурних пројеката, и сл).

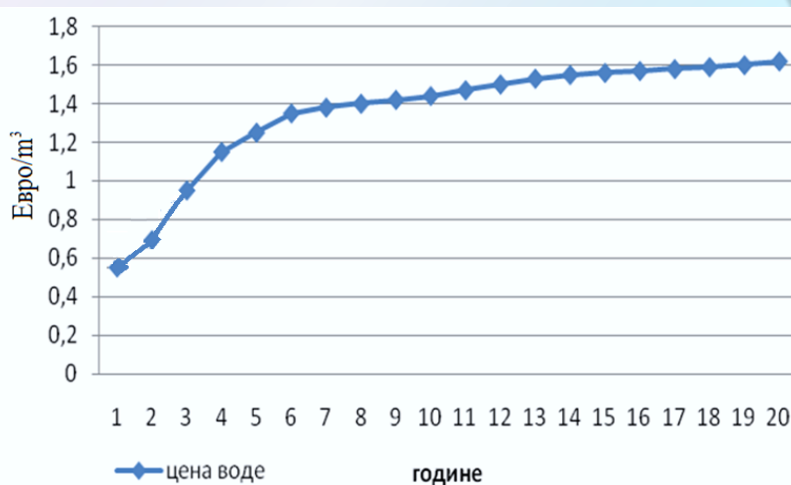
Преглед остварених прихода од водних накнада у периоду 2011-2014.

Републичка дирекција за воде	2011	2012	2013	2014
Накнада за коришћење водног добра	2,024,301,328	1,269,995,882	2,040,529,353	
Накнада за испуштenu воду	1,151,709,300	765,428,300	1,173,868,664	
Остале накнаде	165,638,638	0	0	
Укупно у RSD	3,341,649,265	2,035,424,181	3,214,398,017	
Укупно у €	32,777,335	17,991,905	28,410,801	23,810,000
Војводина				
Накнада за коришћење водног добра	588,694,953	594,671,684	629,966,351	
Накнада за испуштenu воду	172,401,811	156,595,057	160,246,608	
Остале накнаде	2,045,033,379	1,544,488,620	1,827,769,567	
Укупно у RSD	2,806,130,143	2,295,755,361	2,617,982,526	
Укупно у €	27,524,572	20,293,073	23,139,319	26,510,000
Укупно Србија у RSD	6,147,779,408	4,331,179,542	5,832,380,543	0
Укупно Србија у €	60,301,907	38,284,978	51,550,120	50,320,000

ПРОЈЕКЦИЈА ПОТРЕБНИХ СРЕДСТАВА У ПЛАНСКОМ ПЕРИОДУ, У ХИЉ. €

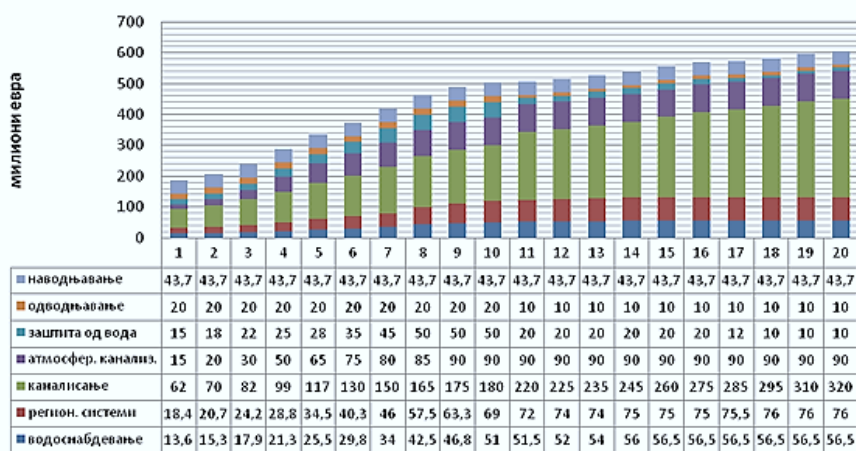
Ред. бр.	Области сектора вода	Потребна средства за текуће пословање		Потребна средства за развој	Укупна потребна средства	% учешће
		годишње	укупно у периоду			
1	2	3	4	5	6 (4+5)	7
1	Снабдевање водом за пиће	349.650	6.993.000	850.000	7.843.000	36,14
2	Регионални системи	12.350	247.000	1.150.000	1.397.000	6,44
3	Наводњавање	11.000	220.000	874.500	1.094.500	5,04
	Коришћење вода	373.000	7.460.000	2.874.500	10.334.500	47,62
4	Каналисање и заштита вода	193.800	3.876.000	3.900.000	7.776.000	35,83
5	Атмосферска канализација			1.500.000	1.500.000	6,91
	Заштита вода	193.800	3.876.000	5.400.000	9.276.000	42,74
6	Заштита од поплава	23.000	460.000	260.000	720.000	3,32
7	Заштита од ерозије и бујица	7.500	150.000	240.000	390.000	1,80
8	Одводњавање	34.000	680.000	300.000	980.000	4,52
	Заштита од вода	64.500	1.290.000	800.000	2.090.000	9,64
	УКУПНО (1 до 8)	631.300	12.626.000	9.074.500	21.700.500	100,00

ДИНАМИКА ПОРАСТА ЦЕНЕ ВОДЕ

ДИНАМИКА УЛАГАЊА У ИЗГРАДЊУ И РЕКОНСТРУКЦИЈУ КАПИТАЛНИХ ВОДНИХ ОБЈЕКТА

Динамика улагања у поједине области сектора вода

ФУНКЦИЈЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА УПРАВЉАЊА ВОДАМА

Законодавни оквир

- ▲ комплетирање подзаконских и планских докумената према ЗОВ
- ▲ комплетирања регулативе из области животне средине, везано за воду

Институционални оквир

- ▲ **Пожељно:** обједињавање у једном министарству послова који се односе на коришћење и заштиту вода и заштиту од вода
- ▲ **Задовољавајуће:** посебно међуресорско тело, формирано од Владе
- ▲ **Оснивање посебне финансијске институције** (фонд са статусом правног лица, специјализована развојна банка за воде и сл.) **уместо буџетског фонда:** обезбеђење средстава за реализацију програма надлежног министарства и заједничко дефинисање приоритета у коришћењу средстава, одобравање кредита, издавање гаранција, куповина хартија од вредности и др.
- ▲ **Самостално регулаторно тело за комуналне делатности:** стандарди у пружању јавних услуга и висини цене, мерење и контрола перформанси оператера
- ▲ **Посебни центри/агенције** (у оквиру постојећих **регионалних развојних агенција**): ефикасније спровођење пројеката од капиталног значаја, боље обезбеђење средстава, нарочито оних која не потичу из јавних прихода (ИПА фондови, донације, кредити)
- ▲ **Неопходно одмах:** јачање капацитета у сектору вода, пре свега у државној управи

ФУНКЦИЈЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА УПРАВЉАЊА ВОДАМА

Планирање и спровођење планова

- ▲ **Стратешко планирање:** министарство надлежно за управљање водама
- ▲ **Планска документа:**
 - ▲ **Министарство** - план управљања водама на делу слива Дунава у Србији, план управљања ризицима од поплава у РС, план заштите вода од загађивања
 - ▲ **ЈВП** - планови управљања водама и ризицима од поплава на водним подручјима
 - ▲ **ЈЛС** - инвестиционе активности на нивоу локалне самоуправе
 - ▲ **Правна и физичка лица** - инвестиционе активности за побољшање услова привређивања

Припрема и реализација инвестиција

- ▲ **Фазе:**
 - ▲ **припремна – прединвестициона фаза**
 - ▲ **инвестициона** (условљена затвореном конструкцијом финансирања пројекта)
 - ▲ **оперативна**

ФУНКЦИЈЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА УПРАВЉАЊА ВОДАМА

▲ Средства и капацитети

Намена улагања	Извори средстава за улагања у капиталне инвестиције сектора вода у мил. €						Укупно	Учешће у %
	Средства РС и АП	ЈКП из цене воде	Остали извори	ИПА и други фондови	Локална самоупр.	Сопствена средства инвестит.		
Коришћење вода	600	300	350	600	350	674,5	2.874,5	31,7
Заштита вода	1.000	300	1.400	1.150	950	600	5.400,0	59,5
Заштита од вода	420			150	160	70	800,0	8,8
УКУПНО	2.020	600	1.750	1.900	1.460	1.344,5	9.074,5	100,0
	22,26%	6,61%	19,28%	20,94%	16,09%	14,82%	100,00%	

Водоснабдевање и канализација у Стратегији

Функције	Носиоци
1.Текуће пословање и одржавање система	ЈКП (преко уговора са локалном самоуправом)
2.Развој и управљање водном инфраструктуром	
Планирање изградње и финансирање водних објеката: <ul style="list-style-type: none"> За снабдевање водом: водозахвати, ППВ, магистрални цевоводи и резервоари са припадајућим уређајима За канализацију насеља: главни колектори, ППОВ и др. водних објеката за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода 	Министарство надлежно за управљање водама
3.Планирање изградње и финансирање инфраструктуре - мрежа у насељима	ЈКП и Локална самоуправа
4.Планирање изградње и финансирање атмосферске канализације	ЈКП и Локална самоуправа
5.Приходи од пословања	ЈКП преко тарифа
6.Политика цена	ЈКП и Локална самоупр.
7.Власништво над имовином*	РС за водне објекте из тачке 2. , ЛС за мрежу

ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ У СЕКТОРУ ВОДА

Успостављање одговарајућег система управљања водама

❖ **Комплектирање подзаконских аката** прописаних Законом о водама и другим законима који се баве проблематиком вода

❖ **Доношење следећих стратешких и планских докумената:**

- Стратегија управљања водама за период 2015-2035 – за припрему задужена Републичка дирекција за воде – анализе и истраживања врши Институт „Јарослав Черни“ - доношење у 2015/2016
- План управљања водама за слив реке Дунав (период од 6 година) – за припрему задужена Републичка дирекција за воде – припрему нацрта ради Институт „Јарослав Черни“ - доношење у 2016
- План заштите воде од загађивања – за припрему задужена Републичка дирекција за воде – припрему нацрта ради Институт „Јарослав Черни“
- Планови управљања водама на водним подручјима (период од 6 година) – за припрему задужена јавна водопривредна предузећа;
- Планови управљања ризицима од поплава (период од 6 година) – за припрему Плана за територију Србије задужена је Републичка дирекција за воде, а за планова за водна подручја надлежна јавна водопривредна предузећа – рок за доношње 2017

ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ У СЕКТОРУ ВОДА

Успостављање одговарајућег система управљања водама

❖ **Унапређење институционалног оквира**

- ⦿ обједињавање постојећих надлежности и комуналних делатности снабдевања становништва водом за пиће и канализација насеља;
- ⦿ смањење броја јавних водопривредних предузећа на територији Републике Србије на једно, или два, са више центара организованих првенствено по хидрографском принципу;
- ⦿ јачање државних капацитета у сектору вода (пре свега надлежног министарства) и боља координација између органа управе и осталих субјеката укључених у управљање водама;
- ⦿ оснивање посебне финансијске институције - Фонда за воде са статусом правног лица, који би био повезан са министарством надлежним за управљање водама;
- ⦿ формирање регионалних центара за имплементацију инвестиционих пројеката;
- ⦿ проширење регулаторне функције у оквиру надлежног министарства или формирањем независног регулаторног тела за регулацију пословања предузећа која се баве комуналном делатношћу у области вода;
- ⦿ давање научноистраживачким организацијама овлашћења да врше студијско-истраживачке послове од посебног значаја за управљање водама;
- ⦿ стварање услова за јачање извођачких, пројектантских, услужних и других капацитета;
- ⦿ јачање надзора и контроле у области управљања водама, укључујући и контролу наменског коришћења прихода од водних накнада;
- ⦿ унапређење мониторинга површинских и подземних вода у оквиру националне организације надлежне за мониторинг, као и развојем допунских система мониторинга акумулација, брана и сл.;
- ⦿ ажурирање података у оквиру Водног информационог система;
- ⦿ унапређење едукације на свим нивоима и обезбеђење активног учешћа јавности;

ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ У СЕКТОРУ ВОДА

Успостављање одговарајућег система управљања водама

❖ Унапређење економског оквира

- ⦿ постепено успостављање економске цене воде и комуналних услуга снабдевања водом и каналисања насеља;
- ⦿ дефинисање елемената тарифног система за одређивање цене комуналних услуга;
- ⦿ увођење у примену нових методологија за одређивање водних накнада и повећање степена њихове наплате;
- ⦿ обезбеђење учешћа комуналног сектора у финансирању развоја сектора вода, средствима оствареним из добити предузећа и економске цене воде;
- ⦿ обезбеђење услова за учешће осталих фондова и приватног капитала у средствима за финансирање развоја сектора вода;
- ⦿ обезбеђење услова за коришћење средстава фондова ЕУ и обезбеђење суфинансирања у оквиру сваке области подршке из ових фондова.

**ХВАЛА
НА
ПАЖЊИ**